

S Eduardem Palíškem o vědě, výzkumu, vývoji a vzdělávání

Ing. Eduard Palíšek, PhD., MBA, je generálním ředitelem skupiny Siemens v České republice a odpovídá za řízení celé skupiny, pro kterou pracuje v sedmi výrobních závodech a na obchodních a administrativních pozicích jedenáct tisíc zaměstnanců. Je členem představenstva Svazu průmyslu a dopravy ČR a členem Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Rovněž je členem správních rad ČVUT v Praze a Masarykovy univerzity v Brně a vědeckých rad, ZČU v Plzni, UTB ve Zlíně a VŠB-TU v Ostravě a členem Akademického sněmu Akademie věd ČR.

Tématem našeho rozhovoru proto byla podpora vzdělávání, vědy, výzkumu a inovací, ale také průmysl 4.0 a šance České republiky uspět na světových trzích. Rada vlády pro vědu, výzkum a inovace pracuje v novém složení a je velká šance, že se systém hodnocení změní směrem k hodnocení skutečně kvalitních výsledků. V oblasti technického vzdělávání se nejen Česká republika, ale celá Evropa potýká s nedostatkem technického dorostu. Jak tento problém vyřešit? V oblasti Průmyslu 4.0 byl loni vypracován – konečně – Akční plán pro Společnost 4.0. Současně vzniklo Národní centrum Průmyslu 4.0, jehož je Siemens zakládajícím členem. Přesto se o průmyslu 4.0 stále více mluví, než by se skutečně uváděl do praxe. A nakonec jsme se dostali i k tomu, jaký je vztah České republiky k EU a jak EU vnímá Českou republiku. Je už čas vstoupit do eurozóny? A co to bude pro český průmysl znamenat?

První díl rozhovoru vychází v tomto čísle, dokončení bude zveřejněno příště.

Věda, výzkum, inovace: Nové hodnocení výzkumných institucí 2017+

Pane řediteli, můžeme se nejprve věnovat oblasti vědy, výzkumu a inovací? Mírná vláda měla místopředsedu vlády pro výzkum, vývoj a inovace. Současná vláda v demisi tento post nemá. Jak to hodnotíte z Vaší pozice člena Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace?

Za předchozích vlád byla Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace podřízena přímo premiérovi, který byl v jejím čele. Za vlády Bohuslava Sobotky vznikla na základě koaličních jednání funkce vicepremiéra, který se stal i předsedou rady. Nyní je otázkou, jak se k tomu postaví budoucí vláda. Na jedné straně bylo dobře, že ve vládě byl někdo, kdo se mohl vědět a výzkumu plně věnovat. Za vicepremiéra Bělobrádka určitě došlo k velkému zviditelnění vědy a výzkumu. Na druhou stranu to, že v čele rady stojí premiér, má tu výhodu, že se mu lépe prosazují systémová opatření, protože jeho pozice je při vyjednávání ve vládě silnější.

Co se týče současné vlády, pod novým vedením proběhly dvě schůze rady, proto je na jakékoli hodnocení příliš brzy. Zatím jsme ve fázi vzájemného poznávání a ujasňování priorit. Věřím tomu, že si všichni uvědomují,

Obr. 1. Ing. Eduard Palíšek, Ph.D., MBA

jak jsou věda a výzkum pro Českou republiku významné. Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace má klíčovou funkci při vyvažování pozic důležitých hráčů v tomto oboru, kterými jsou ministerstvo školství s vysokými školami, kde kromě výuky probíhá i výzkum, Akademie věd České republiky jako neuniverzitní výzkumná instituce a průmyslový sektor.

Za minulé vlády se začalo se změnami v hodnocení výzkumu a vývoje. Byl to krok správným směrem?

Určitě. Kdybych měl krátce shrnout, o co v té změně jde: v původním nastavení hodnocení vědy a výzkumu se důraz kladl hlavně na kvantitu, a ne na kvalitu výsledků. Systému hodnocení se říkalo kafemlejnec, protože se v něm semlelo ledacos. Nové hodnocení je primárně zaměřeno na kvalitu výstupů

a je postaveno na hodnocení odborných komisí, což je mnohem důležitější než jen počet publikací.

Proč byl starý systém pro vědu tak špatný?

On byl pro vědu destruktivní proto, že více méně umožňoval dopředu spočítat, jaký bude mít na hodnocení výzkumných pracovníků vliv, když vydají jeden, dva nebo tři články nebo si přihlásí patent či užitečný vzor. Bez ohledu na kvalitu výsledků si tak každý mohl spočítat, kolik dostane bodů do hodnocení RIV (*pozn. red.:* Rejstřík informací o výsledcích) a kolik z toho dostane prostředků.

To bylo, myslím si, velmi nezdravé, protože to vyvolávalo účelovost takového jednání. Nový systém je z principu zcela jiný, ale prosadit ho nebylo jednoduché, protože mnohým ten starý systém vyhovoval. Umožňoval totiž přežít i těm ne zcela konkurenceschopným.

V čem je tedy principiální změna?

Výzkumné instituce nyní nebudou hodnoceny podle celkového množství článků, ale podle

kvality těch nejlepších. Podle toho budou dostanou hodnocení s bonusem, nebo bude jejich financování zakonzervováno. Zatím do systému nebyl zaveden žádný malus, ale to je, myslím, otázka budoucnosti.

Já osobně, kromě toho, že jsem se na tvorbě metodiky hodnocení, které se nazývá Nové hodnocení výzkumných institucí 2017+, v rámci Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace podílel, jsem také jeho velkým příznivcem. Zbývá ovšem udělat ještě velký kus práce, zejména v oblasti hodnocení veřejných vysokých škol, jejichž systém hodnocení je v dokumentu zatím načrtnut jen obrysově. Očekáváme, že vysoké školy si hodnocení samy upraví tak, aby vyhovovalo jejich podmínkám, ale cítíme tam velkou snahu posunout se zpět k již zmíněnému „kafemlejnku“. Já však věřím, že i na vysokých školách se podaří prosadit kvalitu nad kvantitou.

Technické univerzity: porevoluční systém řízení se přežil

Vy znáte dobře situaci zvláště na pražské ČVUT a na Masarykově univerzitě v Brně, protože tam jste ve správních radách, že ano?

Řízení vysokých škol je také zajímavé téma. Jsem přesvědčen, že má-li se české vysoké školství někam posunout, je třeba revize vysokoškolského zákona, protože správní rady dnes, podle toho, jak jsou definovány zákonem, mají své pravomoci omezeny na nakládání s majetkem vysoké školy. To znamená, že schvalujeme přeložky kabelů, zřízení věcných břemen nebo prodej nepotřebného majetku. Když si vezmete, jací špičkoví a erudovaní odborníci jsou členy správních rad, tak využívat je jen na takové banální úkoly mi připadá velmi nešťastné. Například na ČVUT se snažíme jít trochu dál, i když k tomu nemáme mandát, ale ne vždy se setkáváme s pozitivní odezvou. Podle mého názoru by správní rada měla například jmenovat rektora. Myslím si, že současný systém, kdy je rektor přímo volen akademickým senátem, je přežitek z porevoluční doby, kdy bylo třeba se vypořádat s určitou zátěží z minulosti, ale v současnosti je velmi nešťastné, když akademické senáty tak, jak jsou sestaveny, volí rektora, který má být tím vizionářem, jenž povede školu vpřed.

Druhá věc, která je podle mého názoru v současném vysokoškolském zákoně špatná, je postavení fakult v rámci vysoké školy jako takové. V současné době dochází ke zcela schizofrenní situaci, kdy fakulty mají téměř úplnou autonomii, mohou rozhodovat o všem, co se na fakultě děje – ovšem odpovědnost za tyto kroky nese rektor. To je systém, který snad nikomu nemůže připadat normální. Ale vede to k ještě horšímu důsledku: vysoké školy se jakoby parcelují na ostrůvky jednotlivých fakult, které se uzavírají samy do sebe.

Budoucí vývoj vyžaduje, aby se obory maximálně propojovaly. Samozřejmě fakulty vytvářejí mezioborové studijní programy, v rámci nichž se některé předměty vyučují na jiných fakultách, ale to je z hlediska řešení mezioborových problémů strašně málo.

Speciálně problematika Průmyslu 4.0 tuto výzvu výrazně akcentuje.

Máte pravdu, i já pozoruji, že často mají mnohem lepší vztahy fakulty z různých vysokých škol, že třeba Pražané se snáze domluví s fakultou z Brna než se svou sesterskou fakultou ze stejné školy.

Myslím, že typickým příkladem je CIIRC ČVUT. To je institut, který vznikl s velkou vizí, jak z ČVUT vytvořit supermoderní výzkumnou a vzdělávací instituci, která bude řešit významná technická témata. Bohužel někteří děkani na ČVUT tuto vizi nesdílejí a snaží se CIIRC „vyhladovět“. Uvidíme, jak se k tomu postaví nový rektor, zda CIIRC pomůže k rozvoji, nebo ho svými rozhodnutími omezí. Myslím, že to by byla poslední kapka, která by ČVUT po všech předchozích eskapá-

dách definitivně posunula do druhé ligy mezi českými vysokými školami.

ČVUT má vůči CIIRC velký dluh a CIIRC v současné době přežívá jen díky spolupráci s průmyslovou sférou; z hlediska institucionálních prostředků je CIIRC výrazně podfinancovaný.

Podpora technického vzdělávání: od proklamací ke skutkům

Vy jste také členem předsednictva Svazu průmyslu a dopravy ČR. Do této funkce jste byl zvolen v roce 2015. Ten byl svazem vyhlášen Rokem průmyslu a technického vzdělávání. Když jsem o tom slyšel poprvé, říkal jsem si, no teda, co se asi dá stihnout za rok? Měla podle Vás tato akce Svazu průmyslu vůbec smysl?

Víte, já si myslím, že každá akce tohoto typu, která propaguje vzdělání v technických oborech, smysl má. Pro Svaz průmyslu to byla jen úvodní kampaň, která měla téma zviditelnit a přinést je na stránky novin, do konferenčních sálů a na různá jednání.

Typicky českou vlastností je, že si neustále na něco stěžujeme. Tak se také českým firmám nelíbí, že stát málo podporuje technické vzdělávání. Ale já si myslím, že kdyby každá firma začala sama u sebe a podporovala technické vzdělávání třeba tak, jak to dělá firma Siemens, tak by byl problém z velké části vyřešen.

Jak tedy firma Siemens podporuje technické vzdělávání?

Určitě víte, že udělujeme Cenu Wernera von Siemense. Letos už to byl dvacátý ročník a přihlásil se nám do ní rekordní počet velmi kvalitních diplomových a disertačních prací (*pozn. red.:* viz článek na str. 26). Rozšířili jsme ji také o podporu mladých výzkumných týmů a pedagogů. To před námi ještě nikdo nedělal a my tím chceme vyjádřit, že pedagogickou práci v technických oborech považujeme za velmi důležitou.

Zahájili jsme rovněž program podpory vysokoškolských profesorů na třech klíčových univerzitách, VUT v Brně, VŠB TU v Ostravě a ČVUT v Praze. Vytipovali jsme profesory, kteří jsou perspektivní právě v ohledu podpory mladé generace a přinášení nových myšlenek. Máme s jednotlivými univerzitami uzavřené smlouvy, prostřednictvím nichž se podílíme na financování těchto profesorů a vytváříme jim prostor pro to, aby se například sami mohli vzdělávat v nových technických oblastech.

To je také jedna z bolestí technického vzdělávání: někteří pedagogové jsou se sebou příliš spokojeni a nerozvíjejí se ve svém oboru tak, jak by měli. My jim tedy umožníme, aby se sami vzdělávali a získávali nové poznatky. Naopak jejich prostřednictvím potom oslovujeme studenty a celou akademickou obec s našimi tématy. Vytváří se tak mno-

ho zajímavých projektů spolupráce, takže je to velmi intenzivní vztah.

Když se zeptáte jiných podnikatelů, řeknou vám, jak je spolupráce s vysokými školami složitá. Jenomže ono je to složitě, když sedíte a čekáte, kdo za vámi z vysoké školy přijde. Chce to vymyslet projekt, najít si na něj čas, investovat do něj peníze a potom ho školám nabídnout. Budování vztahů mezi akademickou a soukromou sférou je dlouhodobý proces. Vztahy musí být založené na důvěře, protože v nich často jde o citlivá data, ochranu autorských práv, patenty a licence.

Vznik Národního centra Průmyslu 4.0

Tím nejpodstatnějším, čím v současné době podporujeme spolupráci akademické a podnikatelské sféry, je to, že jsme spoluzakládajícím členem Národního centra Průmyslu 4.0. NCP 4.0 vzniklo při CIIRC ČVUT, ale jeho členy jsou i VUT Brno a VŠB-TU Ostrava. To jsou školy, které vstoupily do tohoto centra jako první pionýři a začali budovat systém propojených testbedů, které umožní studentům a pedagogům, ale nejen jim, vyzkoušet si získané poznatky v praxi. Kolem těchto testbedů vzniká ekosystém spolupracujících firem, které potom dělají mezi svými zákazníky a partnery jakousi evangelizaci v oblasti průmyslu 4.0. V tom vidím velký přínos této aktivity. Ovšem zase to vyžaduje velké úsilí. Nejen Siemens, ale i já sám se v NCP 4.0 velmi angažuji a spolu se mnou i další odborníci z firmy Siemens, kteří se tomu věnují kromě své hlavní pracovní náplně. Myslíme si, že když nám, tedy České republice, v této oblasti „ujede vlak“, dostaneme se do velmi nezáviděníhodné situace. Dopady takového zaostávání si možná ani dost dobře neumíme představit.

Když se ještě jednou vrátím k Roku průmyslu a technického vzdělávání, opakuji, že to byla užitečná akce. Byl to ovšem jen úvod, otevření problému, protože rok je opravdu málo. Pravda je, že se na podobných akcích často svezou různí oportunisté, kteří to využívají jako příležitost k vlastnímu zviditelnění, ale v tom nevidím velký problém. Cokoliv, co pomůže technickému vzdělávání, a obecně přírodovědnému vzdělávání, je dobré. Přitom nejsem z těch, kteří by stranili jen technickému a přírodovědnému vzdělávání. Myslím si, že společnost se musí vyvíjet v harmonii a stejně důležité je i kvalitní humanitní vzdělávání. Je to právě průmysl 4.0, který vyžaduje, aby se přírodovědné a humanitní obory systémově propojily, protože jinak by neřešené sociální výzvy uvedly společnost místo rozvoje do hlubokého chaosu a rozkladu.

(dokončení v příštím čísle)
Rozhovor vedl Petr Bartošík.